

Minnen från Asturien 1934

Nils Lätt

1964

Det är egendomligt hur vissa händelser, kanske i och för sig ej så märkliga, kan äta sig fast i sinnet, och bli av stor personlig betydelse. Jag minns en dag uppe i de Aragoniska bergen, vad platsen heter har jag glömt, men jag mötte en ensam herde, som delade sitt bröd med mig, medan vi båda vilade oss en stund vid vägkanten. Det var på försommaren 37, och han ville givetvis veta varifrån jag kom, v ilket land, och hurudant det var. Eftersom jag kommit ner till hans land för att kämpa mot fascismen trodde ju han sig förstå att det måste vara ett demokratiskt land. Si compañero, sade jag, det är ett rätt så demokratiskt land, vi har en socialdemokratisk regering, un gobierno socialista på ditt språk, dessutom har vi en kung, visserligen inskränkt, men i alla fall på ditt språk un monarca. Detta blev honom en svår nöt att knäcka, hur man kan ha en socialistisk regering och en ärftlig monarki. Han tittade klenroget på mig och hade svårt att förstå detta, vilket varde honom förlåtet, ty det har nog ännu ingen annan förstått heller. Det får väl vara antingen det ena eller det andra sade han. Varefter vi talade litet om hans eget land, så pass som språkförbistringen tillät. För honom var den förändring, som revolutionen bara under detta första år åstadkommit, ett nästan oförståeligt under; kojor byggda i bergen där han kunde vila ut och söka skydd för oväder, han hade mat och lön, kunde köpa tobak, kläder och allt annat även en fattig man behöver, och dessutom var han fri, en fri man bland kamrater, ingen husbonde, ingen bas, han var själv med och bestämde. Det lyste ur gubbens ögon när vi tog i hand och skildes och han försäkrade: att aldrig skulle han vad som än skulle hända, glömma denna tid, och aldrig mer skulle han och hans kamrater på samma sätt som före bli slavar, ty de skulle aldrig glömma hoppet, och alltid veta vad de kämpade för.

Från denna episod är det ett kort steg tillbaka i tiden till den dag jag första gången konfronterades med den iberiska anarko-syndikalismen.

Själv hade jag i början av trettioalet fått nog av diktaturfasonerna inom det mäktiga L. O. Där ett fåtal pampar för sig reserverat, jag hade så när sagt som ärftligt privilegium, vetorätten, privilegiet att besluta över miljonen själar. Jag hade hört talas om federalismen, om den syndikalistiska L. S. på platsen där jag var, som predikade om decentralisering, om självstyre, om eget ansvar. Så fort jag var medlem, såg jag att det fanns ett land långt där nere bakom Pyreneerna, där syndikalismen hade vuxit sig stark, ja ända från Första Internationalens dagar bevarat de frihetliga idéerna intakt, så att de så att säga gått upp i folksjärens rottrådar.

Jag var ju sjöman, en gång skulle jag väl träffa dessa kamrater. Det kom också att ske fort nog. Vi hade många järn i elden på den tiden, och trodde också på ett världsspråk, som skulle hjälpa oss till större internationellt samförstånd. I smått praktiserade och talade vi esperanto och hade klubbar och vänner lite varstans. Så blev jag genom Bilbaos Ateneo Libertario (det syndikalistiska spanska A. B. F.) introducerad bland Bilbaos syndikalistiska esperantister.

Och här där den katolska kyrkan lyckats bevara en av de högsta procenten för analfabetism i Europa, här fann jag en litteratur, en flora av tidningar och tidskrifter så rik, så överväldigande, att jag måste känna mig skakad i mina grundvalar, vad det gällde de förutfattade meningarna om detta land. Syndikatet, det var ett levande ord, inte endast en fackföreningsexpedition att betala avgifterna i, nej det var en permanent samlingsplats för alla syndikatets medlemmar, det var föreläsningssal, bibliotek och möteslokal många gånger samtidigt, dit man alltid kunde gå för att träffa kamraterna, för att lära för att förstå. Typiskt är att då jag första gången skulle träffa sekreteraren i esperantoklubben så satt hon i lektion med småbarnsskolan, men hade förstås ändå tid för några ord med en främmande esperantist. Ja så kom det sig kanske att även analfabeterna kände till idéerna, hade förstått att kampen inte uteslutande gällde timlönen, att den gällde ett mycket högre mål, som krävde all den skolning syndikatet kunde ge, vad det gällde var ju att göra syndikatet till förvaltare av sin produktionsgren.

Fort nog skulle arbetarna inom CNT:s syndikat få ge täckning för ordet social revolution.

1934 var ett svårt år för spanska folket. Den några år tidigare utropade republiken kunde ej infria de förhoppningar folket hade satt på den. Som vanligt vid politiska revolutioner hade folket svårt för att upptäcka några förbättringar i deras livsvillkor, och landet skakades av våldsamma strejker. I Asturiens gruvdistrikt gick arbetarna till generalstrejk, besatte gruvor och samhällen, b land dem staden Oviedo. Den lokala exekutiva makten hölls i schack, produktionen, liksom distributionen av livsmedel och nödvändighetsartiklar uppehölls, till en del med bepantrade bilar, senare då centralregeringen satte in trupper.

Generalstrejken i Asturien blev tyvärr en isolerad händelse, varför regeringen då strejken ebbade ut i andra delar av Spanien, kunde koncentrera trupper hit upp. Med senvanlig grymhet, hämnades borgarna för arbetarnas oförsynta försök att visa att de gärna kan klara sig utan dem. Afrikanska trupper stationerades, flotta och

artilleri sattes in, och så fick arbetarna, medan deras hem smulades till spillror under granatelden, avveckla sin strejk. Klappjakten på de "ansvariga" började. CNT och alla deras syndikat förklarades illegala och stängdes. Fångelserna fylldes.

Från skansen i en svensk ångare följde vi dessa händelser, genom korrespondens med en ung bagare ur Bilbaos esperanto klubb, medan vi tog in träläst i Ångermanlandälven för Bilbao. Det var en liten båt och snart stampade vi oss slingrande fram genom Biscaya, oroliga för hur det skulle vara med våra kamrater.

Vi var inte väl förtöjda förrän jag skyndade att söka kamraterna på syndikatet. Men där mötte mig polisens sigill, och inga kamrater. Men uppe på Ateneo Libertario hade de unga ännu en fristad, men även den stängdes senare. Här träffade jag en del av kamraterna, och kunde ju själv se att ungdomsklubben, Juventudes Libertarias, i Bilbao i alla fall hade överlevt. Jag framförde mina beklaganden, och min oro för att hela verksamheten nu skulle, kanske för lång tid, vara lamslagen. Kamraterna betraktade mig undrande. Och den kvinnliga kamrat jag förut presenterat som sekreterare, förklarade att de unga hade sin organisationsapparat under kontroll, och att de väl aldrig haft sådan aktivitet igång som nu, ehuru det givetvis var förenat med en hel del ansträngningar. Nu hade man stupade och fängslade kamraters anhöriga att ta sig an, propagandan för amnesti åt de fängslade osv. osv.

Men hur var detta nu möjligt, jag hade ju sett att staden låg under skärpt militär och polisbevakning. Men det fick jag strax lära. Det gick bra att ha möte mitt ute på gatan, strax framför benen på polishästarna, spanjorerna är ju ett spatserande folk, så gatorna är sällan tomma. men det kan ju inte bli tal om massmöten, vilket ju under förhandenvarande omständigheter inte heller var nödvändigt. För ungdomens del, hade man snabbt delat upp klubben i små grupper, på något tiotal kamrater. I varje grupp hade var och en, eller några tillsammans, en uppgift att fylla. Som t. ex. att skriva i tidningen, att redigera den, att få den tryckt illegalt av de syndikalistiska kamraterna på något kapitalistiskt tryckeri, att distribuera den, att någon mörk natt måla deviser och slagord med rödfärg på den svarta asfalten osv. På förhand var det beslutat var kamrater med samma uppgift från de olika grupperna skulle träffas för att utföra sin många gånger livsfarliga verksamhet, ty den spanska polisen hade, då som nu, för vana att skjuta först och ropa sedan. När så uppgifterna var klara samlades ju alla kamraterna i sina respektive grupper, och man hade fått en ypperligt verkande arbetsgemenskap.

När jag sista kvällen för den resan lämnade kamraterna på gatan i Bilbao och tog farväl bad de mig hälsa till kamraterna här uppe i norden, att så långt ifrån att de var kvästa, skulle de snart vara beredda att slåss för sin sak igen. Givetvis kunde inte republiken länge hindra C.N.T., F.A.I. eller ungdomsorganisationerna från att verka fullt öppet.

Det Anarkistiska Biblioteket

Nils Lätt
Minnen från Asturien 1934
1964

Tidningen Brand #2 1964

www.anarkistiskabiblioteket.se